

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש



מסעי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יח

(תרגום חפשי)



יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR FRIEND
Reb Mordechai ben Reb Shaul ע"ה Staiman

Passed away on 22 Tamuz, 5763

ת. נ. צ. ב. ה.

DEDICATED BY

Rabbi & Mrs. Yosef Y. and Gittel Rochel שיחיו Shagalov

כתובתינו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חזי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט נגונים: שתי חוברות על הנגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובת: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. דברי המדרש על פירוט המסעות, והשאלות עליהם

על מניית מסעות ישראל במדבר בפרשתנו, נאמר במדרש¹ (ורש"י מצטט זאת בפירושו על התורה²): „משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה, הוליכו למקום אחר לרפאותו, כיון שהיו חורין התחיל אביו מונה כל מסעות, ואמר לו: כאן ישננו³, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כך⁴ אמר לו הקדוש-ברוך הוא למשה: מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר: אלה מסעי בני ישראל." צריך להבין:

(א) משל בתורה מדויק ביותר, ולכן מובן, שלא רק המשל באופן כללי „שהיה בנו חולה..."

(1) תנחומא פרשתנו ג. במדבר"ד פכ"ג, ג.

(2) ריש פרשתנו – בפ' הב' וראה לקמן הערה 4.

(3) בבחי' כאן: „ישננו". וכ"ה בדפוס ראשון ושני דרש"י, ובכמה כת"י רש"י. וראה לקמן הערה 67.

(4) בפרש"י ליתא סיום זה (רק כותב „וכו"). וי"ל בפשטות, כי ע"ד הפשט אפי' לומר שמונה כאן, כל המקומות היכן הכעיסוני, שהרי בכו"כ מסעות לא „הכעיסוני" * [ולעזר מפרש"י ר"פ דברים: ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו כו'. אבל להעיר מעקב ט, ז. שם, כד. פרש"י יתרו יט, ב]. ויתירה מזו: בכו"כ מהמסעות לא נזכר כלל בפשט"מ שקרה שם איזה מאורע מיוחד.

וזה פרש"י מביא גם פ' התנחומא – כי לפירושו של ר' משה הדרשן ש, נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום .. שכל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות – קשה, דא"כ לא הו"ל לפרט אלא עשרים מסעות אלו**? לכן מביא רש"י משל התנחומא, שעפ"י מתורץ למה מפרט המסעות שקדמו לשילוח המרגלים ואותם שלאחרי מיתת מרים, כי כבר נזכרו (רובם) בקרא ושקרה שם איזה מאורע מיוחד [ו, כאן] ישננו כו' הוקרנו כו' חששת כו' אינם ענינים של „הכעיסוני" דוקא, כ"א מאורעות בכלל – ראה רע"ב, גו"א (נעתק בהערה הבאה), דבק טוב ועוד. ולהעיר מלקח טוב כאן:]

אלא שלפירוש זה קשה, למה נכתבו המסעות משילוח המרגלים עד מיתת מרים (שלא נזכרו כלל לפני' בקרא)? וזה מתורץ לפי הפירוש של ר' משה הדרשן.

(* הביאור על פי פנימיות הענינים (במדרש) – ראה לקמן בפנים טעין ה'.

(**) ברמב"ן כאן „בכל הזמן הגדול לא הלכו אלא מ"ב מסעות". אבל מלשון רש"י משמע שהחלד הוא בזה, שכל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות.

לרפאותו" מתאים לנמשל, אלא גם כל פרטי המאורעות שבנמשל – „כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך" – מתאימים לנמשל.

היכן אנו מוצאים שלושה ענינים אלו בנמשל, במסעות⁵?

(ב) יתר-עלי-כן: מכך שהמדרש אומר רק שלושה דברים אלו ואינו מוסיף את המילה „וכו", מובן, שדוגמאות אלו אינן מתאימות רק לחלק מן הענינים שבנמשל, אלא הן מתארות את מצבם הכללי של ישראל במסעות⁶ – הן קיימות בכל מ"ב המסעות.

(ג) מובן מדוע „כאן חששת את ראשך", ואף „כאן הוקרנו"⁷, הם משל ל„מקומות היכן הכעיסוני", כי אלה ענינים של צער ומחלה. אבל מדוע הענין של „ישננו" הוא משל לדבר הנכעיס את המלך⁸?

(ד) שני המאורעות הראשונים כתובים בלשון רבים – „ישננו", ו„הוקרנו" – כולל המלך, ואילו הפרט השלישי, „חששת את ראשך", הוא בלשון יחיד – בן המלך בלבד – כיצד מתאים כל זה לנמשל?

ב. שלוש הדוגמאות – שלושת המסעות הראשונים

אפשר להסביר בפשטות⁹ את הסיבה לכך שהמדרש מביא שלוש דוגמאות (ישננו, הוקרנו, חששת את ראשך): כך היה בהתחלה, בשלושת המסעות הראשונים מארץ מצרים ועד ים סוף – (א) מרעמסס לסכות, (ב) מסכות

(5) בגו"א כאן דכש, היו ישראל בנחת ושלוה וזהו ישננו .. בצער כאשר ה' חסר להם דבר וזהו הוקרנו .. בסכנה ה' וזהו כמו חולה החושש בראשו – אבל מובן, שמכיון שהוא משל בתורה, צריך לומר, שמצינו ג' ענינים אלו (ישננו הוקרנו וחששת את ראשך) בנמשל גם בתוכנם הפרטי (שינה, קור ומיחוש בראש).

(6) ראה גו"א שבהערה הקודמת.

(7) ראה עץ יוסף לתנחומא ובמדב"ר כאן. שפ"ח כאן. ועוד. וראה ב"מ קז, ב: חול' .. זו צינה.

(8) בדוחק אפ"ל כי עצם השינה (ובפרט דמלך וכן מלך) שלא בבית הו"ע של „צער".

(9) גם ע"ד הפשט, וכדמוכח מזה שהובא בפרש"י עה"ת. וראה לקמן בפנים ובהערות.

ולכך רומזת הדוגמא של „כאן הוקרנו“, באמצעות ה„צל“ של ענני הכבוד.
מה קרה במסע השלישי – „פי החירות“?
נאמר בתורה²⁰, ששם טענו ישראל „טוב לנו
עבוד את מצרים ממותנו במדבר“, שזוהי טענה
שכלית נגד משה²¹ – „חששת את ראשך“.

ג. קריעת ים סוף – ביטול הטומאה, כמו בגאולה העתידה

כידוע²², רומזים מ"ב המסעות שבמדבר,
בין השאר, לבירור וזיכוך „מדבר העמים“²³
במשך תקופת הגלות, שיסתיים כאשר יגיעו
ל„ירדן ירחו“ – מלשון ריח, גילוי המשיח,
שהוא „מורח ודאין“ (=מריח ודן), ובכך בוחנים
אותו²⁴, עד אשר יתבטל לחלוטין הרע של
„מדבר העמים“ – „ואת רוח הטומאה אעביר מן
הארץ“²⁵.

נאמר בתורה²⁶ „כימי צאתך מארץ מצרים

הערה (16) דמש"צ „סכותה“, „ויסעו מסכות“ – „אין סוכות
אלא ענני הכבוד“.

(20) בשלח יד, יב.

(21) ולהוסיף לשופרי דמילתא – אף שגם בלא"ה מובן
הענין עפ"י הנ"ל – דשאר הנסיונות שהיו במדבר, עיקרם
ה' מצד זה שהיו רעבים ללחם וצמאים למים (ולא טענה
בשכל):

במרה כתיב (בשלח טו, כד) רק „מה נשתה“, במדבר
סין (שם טז, ב ואילך) „להמית את כל הקהל הזה ברעב“
[וזהו הסיבה לטענתם „מי יתן מותנו ג' בארץ מצרים
ג'“]. וראה רש"י שם, ב: ברפידים (שם יז, א ואילך)
– „ואין מים .. תנו לנו מים“ [ורק כשענה משה טענה
שכלית – עורר מענה כיו"ב – „למה זה העליתנו
ממצרים“]; כשהתאוו בשר (בהעלותך יא, ד ואילך) – הרי
„התאוו תאוה“ [ורק עי"ז „ויבכו גם בני ג'“]. וראה רש"י
שם – דאליב"י עסקינן; לאחר שמתה מרים (חקת כ, ב
ואילך) – „ולא ה' מים לעדה (ולכן) ויקהל ג'“]. וכפרשי
– והרי זהו המצב והנסיון דרפידים. ולהוסיף, שגם בטענתם
עצמה (ועד"ז במרגלים – שלח יד, ב) התחלתה – הבעת
רצון – (ולא שכל) – „לו ג'“: לאחר ה' ה' (חקת כא,
ה ואילך) – „כי אין לחם ואין מים ג'“:

משא"כ בפי החירות שהתחלתה הייתה קשיא (ענין
שבשכל).

(22) לקו"ת פרשתנו דרושי אלה מסעי וביאורם.

(23) יחזקאל כ, לה. וראה גם בחיי, אוה"ח ועוד ריש
פרשתנו. לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.

(24) סנהדרין צג, ב.

(25) זכרי' יג, ב. ונאמר (ישע' כה, ח) „בלע המות
לנצח“]. וראה סה"מ תרכ"ח ע' מ' ואילך.

(26) מיכה ז, טו.

לאיתם, (ג) מאיתם לפי החירות, כדלהלן:

על המילים „ויסעו מסכות“¹⁰ אומר רש"י:
„ביום השני. שהרי בראשון באו מרעמסס
לסכות“. יוצא, שלאחר המסע הראשון
מרעמסס חנו בני ישראל ונחו בלילה¹¹, עד
„יום השני“, בסכות, ולכן – „כאן ישננו“.

החידוש שנתחדש במסע השני – „ויסעו
מסכות ויחנו באיתם“¹² – היה, שאז – לפי
פשוטו של מקרא¹³ – נוספו ענני הכבוד, כפי
שנאמר בהמשך הפסוק בפרשת בשלח¹⁴: וה'
הולך לפניכם יומם בעמוד ענן לנחותם
הדרך...¹⁵

והרי חז"ל אומרים¹⁶, שבנוסף לתפקיד של
„לנחותם הדרך“ הקיפו ענני הכבוד את בני
ישראל כסוכה „לצל, לבל יכה בהם שרב
ושמש“¹⁷, שגם תפקיד זה¹⁸ של ענני הכבוד
בוצע מיד כאשר „ויסעו מסכות“¹⁹...

(10) בשלח יג, ב.

(11) אף שהיו שם ג"כ כמה שעות ביום הראשון, שהרי
„באו שם (לסכות) לפי שעה“ (פרש"י בא יב, לו), וגם
קיבוץ כל ישראל לרעמסס ה' „לשעה קלה“ על כנפי
נשרים (פרש"י יתרו יט, ד. ממכילתא שם. ולהעיר מלקו"ת
צו יד, א*).

(12) פרשתנו לג, ו. בשלח שם.

(13) וראה תיב"ע בא יב, לו: ונטלו כו' לסוכות כו' תמן
איתחפאו שבעת ענני יקרא כו'.

(14) שם, כא.

(15) ומה שלא הוצרכו ל„ענני הכבוד“ מרעמסס לסכות
– י"ל, כי הנסיעה מרעמסס לסכות היתה באופן ד, ואשא
אתכם על כנפי נשרים“ (פרש"י בא שם) ואין צורך בענני
הכבוד.

(16) ראה סוכה יא, סע"ב. מכילתא ותנחומא בא שם.
מכילתא בשלח (שם, כ). תו"כ אמור כג, מג. תיב"ע, ת"א
ופרש"י אמור שם. ולהעיר גם מפרש"י בהעלותך ט, יח
(מברייתא דמלאכת המשכן רפ"ד).

(17) שו"ע אדה"ו או"ח סתרכ"ה. מטוש"ע שם.

(18) (משא"כ הא שהענן שנוסע לפניכם ה' מנמיך את
הגבוה ומגב' את הנמוך והורג נחשים ועקרבים וכו')
(מכילתא בשלח (שם, כא). ברייתא דמלאכת המשכן שם.
ספרי ופרש"י בהעלותך י, לד. תנחומא בשלח ג') –
בפשוטו: לא ה' צורך בזה עד שהיו במדבר ממש (לאחר
הים סוף – ראה לקמן הערה 54) שלא היו שם דרכים כו'
והוא מקום „נחש שרף ועקרב ג'“ (עקב ח, טו).

(19) להעיר מדעת רע"ק (מכילתא (ותנחומא) דלעיל

(*) ובכח"ל: „בואם לרעמסס“. ובסידור (שא. א)
„בסוכות“ ותלוי בדו"ל ב, ויאפו את הבצק“ – באיזה
מקום אפו. ראה תו"ש עה"פ בא יב, לט.

(*) וגם לתיב"ע (שבהערה 13) עיקר הצורך בזה ה' ה'
בהיותם במדבר ממש.

הוספה

בשורת הגאולה

לב.

ויש להוסיף ולהדגיש הקשר והשייכות דאהבת ישראל להגאולה העתידה – לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא ע"י ביטול סיבת הגלות (שבא ע"י ההיפך דאהבת ישראל), שהרי בעמדנו לאחר סיום מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, לאחר סיום כל מ"ב המסעות ב"מדבר העמים", נמצאים כבר "על ירדן ירחו"י" (דרגתו של משיח ד"מורח ודאיו"י), על סף הגאולה, בודאי שכבר נתתקנה סיבת הגלות, ולכן, ההדגשה דאהבת ישראל היא – בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחי' היחידה (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, יחידה הכללית.

(משיחות ש"פ מסות מסעי, ב' מנחם-אב תנש"א)



אראנו נפלאות". בתורת החסידות²⁷ מסבירים, שהכח לגאולה העתידה נובע מ"צאתך מארץ מצרים". ומובן, שביטול הרע היה גם בעת יציאת מצרים, ואף באופן המאפשר פעולה של "ראת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" לעתיד לבוא.

ענין זה נראה בגלוי בקריעת ים סוף – "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים"²⁸. בני ישראל ראו בבירור את ביטול ומיתת הטומאה.

ויש לומר שזהו ההסבר, באופן כללי, לכך שהמדרש רומז במשל למסעות הראשונים שעד קריעת ים סוף, כי במסעות אלו נגרם ביטול הטומאה בדומה למה שנגרם בכל מ"ב המסעות ב"מדבר העמים" עד "ירדן ירחו"י ובגלות בכלל, כדלעיל. דבר זה מובן גם מכך שבשירת הים אומרים שה"אימתה ופחד" של קריעת ים סוף יהיו "עד²⁹ יעבור עם זו קניית – ית ירדנא", כפי שמפרש רש"י בהתאם לתרגום. ומיד בהקדמה לכל השירה אומרים "אז³⁰ יסיר משה ובני ישראל" בלשון עתיד, שהכוונה היא גם לשירה כשיחיו המתים, כפי שדורש רש"י בפירושו על התורה.

ה. המסעות – מצב ירוד

ההסבר לכך הוא:

ה"מסעות" שעל היהודים לעבור ב"מדבר העמים" נגרמים על ידי כך שהנשמה, והיהודי בכלל, יורדים מאיגרא רמה למקום של העלם והסתר. אמנם, תכלית הירידה איננה רק למען התועלת שתצמח מכך ל"מדבר העמים" (הזיכרון שלו על ידי עבודת ישראל), אלא גם למען ההתעלות הנגרמת ליהודי באמצעות הירידה³⁵. אך בכל זאת, בעת המסעות עצמם מורגשים גלות והסתר. רק באמצעותם באה – "מאוחר יותר" – העליה.

אמנם, יודעים שמטרת הגלות היא ההתעלות, אך בכל זאת, ביצוע ענין זה הוא

(31) וראה אלשיך ריש פרשתנו: כך במסעות אלו אירע (רק) ברובם צרות כו'.
(32) במדב"ד: כשחזרו. ויש לפרשו ג"כ ככפנים.
(33) כמפורש באלשיך כאן.
(34) אף שבדוחק י"ל שהכוונה – חזרתי להמקומות בזכרונם מחשבתם ודיבורם.
(35) ראה גם לקו"ת פרשתנו צא, א ואילך.

ד. דיוקים נוספים במשל

ההסבר שדלעיל הוא רק מצד קריעת ים סוף, שהיתה לאחור המסעות הללו – שבקריעת ים סוף היה, "מצרים מת", בדומה לסיום המסעות ב"מדבר העמים".

אך כיון שבמשל מפורשים כל שלושת המסעות, ולא קריעת ים סוף, הכרחי לומר, שבמסעות אלו עצמם, לפני קריעת ים סוף, ישנם פרטים השייכים באופן כללי לכל "מסעי בני ישראל", שבגללם מנויים מסעות אלו. וגם

(27) ראה ד"ה כימי צאתך תש"ח רפ"ב: דבנאות מצרים התחדש ענין עקרי והוא פתיחת הצנור דגאולה. ועיי' בסוף המאמר. – וראה גבורת ה' – למחרת מפרג – פרק סא דמבאר דבנאות מצרים קבלו בני מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. – ועיי' זח"ב מ, א.
ולהעיר ממחול' דלאחרי מ"ת (שהתחלת עשה"ד הוא "אשר הוצאתיך מארמי"ץ) שטרי קודם (תו"כ (הובא ברש"י) בזה כה, מב. פרש"י שם, נה).
(28) בשלח יד, ל.
(29) שם טו, טו.
(30) שם, א.

- (1) ראה יומא ט, ב.
- (2) ראה לקו"ת פרשתנו פח, ג ואילך.
- (3) פרשתנו לג, מח.
- (4) סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת פרשתנו פט, ב.
- (5) כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב" שקאי על מלך המשיח, קאי גם על כא"א מישראל שנמשל לכוכב, כיון שבכא"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח (ראה לקו"ת ח"ב ע' 599. וש"נ).
- (6) רמ"ז לזח"ב מ, ב. ולזח"ג רס, ב. ועוד.

לכן שלושת המסעות הללו הם ה"כלל" של כל המסעות, כי גם הירידות המאוחרות יותר הן לאמיתו של דבר תוצאה מן המצב שאליו המלך, "הוליכו".

ויש לומר, שזוהי הסיבה לכך שרשי, בפירושו על התורה – "יינה של תורה"⁷⁰ – מוסיף, לאחר ציטוט המילים, "חששת את ראשך" מן המדרש, את המילה, "וכו"⁷¹: בכך הוא רומז, שגם ההמשך של "חששת את ראשך" – היותו של בן המלך, "חולה" ממש עקב בחירתו החפשית – איננו רק מצד הבן, אלא גם הוא חלק מן המסעות שבהם המלך, "הוליכו .. לרפאותו".

(70) היום יום ע' כד.

(71) בפשטות כוונתו להמשך התנחומא (הנמשל), כך א"ל הקב"ה כו" – אבל ע"פ "יינה של תורה" שבפרש"י י"ל כפנים.

(72) יומא פו, ב.

(73) פרש"י יומא (שם), א ד"ה כאן מאהבה. וראה בארכה לקו"ש ח"י ע' 185 ואילך.

(74) שופטים ה, לא. ראה תניא פכ"ז.

(*) נדפס בסה"מ מלוקט ח"ה ע' קמט ואילך.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח



ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'



יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

לפיכך מובן, שכוונת ה"חולי" היא רק כדי שכן המלך יגיע למעלה של חולה שנתרפא, באופן ש"זרונות נעשות לו ככויות"⁷², ולא רק "מכאן ולהבא", אלא ש"נעקר עונו מתחילתו"⁷³, כיון שזו היתה הכוונה מלכתחילה.

זה ייעשה בגלוי ובשלמות בביאת משיח צדקנו, בסיום המצב של "היו חורין" – יתגלה "כצאת השמש בגבורתו"⁷⁴ – המסעות האמיתית והפנימית של "מסעות" הגלות, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ מטו"מ וה' מנ"א תשכ"ה, ד"ה באתי לגני תשל"א*)

באופן, שכאשר נמצאים בגלות חשים בירידה (אלא שהיא גורמת לדבר אחר – לעליה), יוצא, שכאשר נמצאים ב"מסעות" שרויים במקום ובמצב של "מדבר", אשר "לא³⁶ ישב אדם שם" – "הכעיסוני". וכלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו³⁷, שה"גוף ועצם הצמצום הוא היפך הרצון (העליון)".

1. לאחר העליה ניכר שגם הירידה היא חסד

במה דברים אמורים? – כאשר נמצאים עדיין ב"מסעות" עצמם. אך כאשר מגיעים לעליה, מתגלה הפנימיות של הגלות, שלאמיתו של דבר אין היא אלא חלק של העליה³⁸.

וזוהי כוונת המשל בתיאור, כיון שהיו חורין התחיל אביו מונה כל המסעות...": לאחר הירידה מלמעלה למטה בכל מ"ב המסעות, מתחילה החזרה – העליה מלמטה למעלה³⁹. "היו חורין" את אותם המסעות – כלומר, אז חשים שגם המסעות בדרך הירידה הם חלק מן העליה⁴⁰.

(36) ירמ' ב, ו.

(37) ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א קצב, ב).

(38) ראה גם לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 236 הערה 19. ח"ה [המתורגם] ע' 62 ואילך. ח"ו [המתורגם] ע' 250 (בענין ה"מסעות"). ועוד.

(39) להעיר גם מרע"ב כאן: כיון שהיו חורין כלומר כיון שהיו קרובים ליכנס לארץ ולשוב למעלת אבותם כו'.

(40) ע"פ המבואר בפנים י"ל – ב"יינה של תורה" שברש"י – שב' הפירושים (דר' משה הדרשן והתנחומא) הם נגד ב' המצבים דנשמה:

פירוש הראשון איירי ב"חסדיו של מקום" בעת המסעות, ירידת הנשמה למטה

– ואף שכל המסעות ירידות אלו ה' בהיותם כבר נשמה בגוף ובמדבר העמים, הוא עד"ז שאומרים בכל יום מחדש "שהחזרת בי נשמת" שנעשה ברי' חדשה (שוי"ע אדה"ז חא"ח סי' ד ס"א) ואח"ז, "נשמה שנתת בי טהורה היא (בטהירו עילא – לקו"ת חקויות מו, א) ומשם יורדת דרך כל סדר ההשתל' – אתה בראת כו' (עד) בקרבי". – ולהעיר מב"ר ספ"ד: בשעה שאדם ישן היא (הנשמה) עולה ושואבת לו חיים מלמעלה. ועד"ז בפד"א פ"ב – ופירוש השני, כיון שהיו חורין, בעת עליית הנשמה לאחרי ירידתה"

(*) ראה תורת הבעש"ט (הובא בדגל מחנה אפרים ריש פרשתנו. הוספות לכתר שם טוב (קה"ת) טכ"ג), דישנס המ"ב מסעות אצל כל אדם, והם .. מיום הולדו עד שבו

זוהי המשמעות של "מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני". בדומה לנאמר⁴¹, שלעיתים לבוא יאמרו, "אודך ה' כי אנפת בי", יודו לקדוש-ברוך-הוא על אשר "אנפת בי", כי אז יתגלה שזהו חסד.

בכל זאת, כיצד ייתכן לומר שה"מסעות" ב"מדבר העמים" הם ענין של חסד ועליה? לכך מקדים המדרש ואומר במשל, שזה אפשרי מפני שכן המלך אינו הולך לבד את ה"מסעות", אלא עם המלך, ואף יותר מכך: המלך, "הוליכו", ואף יותר מכך: כל ההליכה ופרטיה הם כדי, "לדפאותו". וכיון שכך, ברור, שהירידה עצמה היא (בפנימיות) חסד⁴².

2. גם חטאים – עליה

לכאורה, ניתן לשאול על כך: הדברים מובנים לגבי הירידה ל"מדבר העמים" באופן כללי, כיון שכך נקבע מלכתחילה על ידי המלך, ומובן, שזהו ענין של חסד ועליה.

אבל הענין של "הכעיסוני" ב"מסעות" נגרם

[ומתאים ג"כ לב' הענינים שבכתוב: (א) ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם גו' (ב) ואלה מסעיהם למוצאיהם" – שקאי על ירידת הנשמה מלמעלה"ט ועלייתה מלמעלה"ע, כמבואר בלקו"ת פרשתנו צא, א ואילך. צו, א. ובכ"מ"]*

ועפ"ז יומתק רמז לשון רש"י הבלתי רגיל, (ורבי תנחומא דרש בו דרשה) אחרת – כי מצב ועבודת הנשמה בעלייתה מעוה"ז הוא באי"ע לגמרי לגבי מצבה בעת ירידתה למטה – דרשה (ועבודה) אחרת [ראה אוה"ת יחי (שפ, א"ב) בענין, יוסף ה' לי בן אחר – "ממדרגה אחרת". ועיי"ש, שהוא מה "משמט"א ונה"ב הנפק להיות בח' בן כו" – ע"ד העל" ד"מקומות היכן הכעיסוני"].

(41) ישעי' יב, א.

(42) ראה אגה"ק סי"א. וראה לקו"ש שצוינו בהערה 38.

אל עולמו.

(** עפ"ז יש לבאר ג"כ (ב"יינה של תורה" שברש"י: (א) זה שרשי מעתיק גם שמות בעלי הפירושים – ר' משה הדרשן ורבי תנחומא – כי "משה" ענינו המשכה מלמעלה"ט. ורבי תנחומא מלשון, "נחמה" – על הירידה ע"י העל" שלאחרי הירידה.

(ב) לשון רש"י, מיסודו של ר' משה הדרשן .. דרש בו דרשה כו": כי ב"פרד"ס" דתורה – דרשה מתאימה לעולם הבריאה – התחלת המציאות (השייכת לירידה) דהנשמה. וכנ"ל (בפנים ההערה) דהתחלה זו היא "אתה בראתה". והתחלת העל" נעד לשלימות יחוד אמתי הוא ע"י ההתבוננות שנברא מאין ליש כו' ולעולם ה' דברך נצב כו' (שד"ח)ה"א בארכה).

על ידי חטאי ישראל. כלומר, ישראל גרמו, באמצעות חטאים, לירידה⁴³ יותר מאשר נקבע מלמעלה. ומדוע הכרחי לומר, שגם ירידות אלו הן לצורך עליה?

אף אם נאמר, שתיוקן של ירידה נוספת מתאפשר רק באמצעות כח נעלה יותר, ולכן נגרמת על ידי התוספת בירידה גם תוספת בעליה, בכל זאת, זהו, לכאורה, רק, מכאן ולהבא – דבר זה מתרחש רק בסוף התיוקן והעליה. אך כיצד ייתכן לומר שירידה זו עצמה היא בפנימיותה עליה?

אלא, האמת היא⁴⁴, כפי שמסביר אדמו"ר האמצעי בהרחבה⁴⁵ – בהתבססו על דברי המדרש⁴⁶ על הפסוק⁴⁷, „נורא עלילה על בני אדם“, שחטאו של אדם הראשון בעץ הדעת היה „עלילה נתלה בו“ – „לפעמים גובר הרע דיצר הרע על האדם ויחטא“ מפני ש„מלמעלה הסיתו עליו היצר הרע להביאו לחטא זה“⁴⁸.

ואין זה סותר לענין של „בחירה“ ושכר ועונש, כי „עזר העליון שיעוררו לבחינת הרע לגבור על הטוב“⁴⁹ הוא באופן נעלם שאיננו מורגש על ידי האדם, וממילא בחירתו היא חפשית⁵⁰, בדיק כשם שידיעת ה' איננה מחייבת את הבחירה⁵¹.

(43) היינו שלא זו בלבד שכללות הליכתם במדבר ארבעים שנה הוא מפני חטא המרגלים, הנה גם המסעות גופא. כנ"כ מהם, „הכעיסו לפני המקום“ (לשון רש"י ר"פ דברים).

(44) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 66 ואילך.

(45) תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. שעה"ת לאדהאמ"צ ח"א כ, ד ואילך. וראה ג"כ ד"ה ומשה נגש אל הערפל לאדה"ו (קה"ת, תשכ"ה) פ"ה (ואה"ת יתרו ע' א"ו). ד"ה ויתן לך וביאורו בסה"מ תקס"ב. ולהעיר ג"כ מביאיה"ל להצ"צ ע' רסו ואילך.

(46) תנחומא וישב ד. וראה סוכה נב, ב: ד' מתחרט עליהן הקב"ה שבראם כו' יצר הרע דכתיב ואשר הרעתי. תהלים סו, ה.

(47) תו"ח שם יג, א. [אבל בביאורו"ש שם (ע' רסח): משא"כ הבא לטמא פותחין לו אבל לא מסייעין ח"ו. ואכ"מ].

(49) תו"ח שם טו, ד.

(50) שזהו הביאור במשארז"ל (נדה טו, ב) דצדיק ורשע לא קאמרי, דכאשר הידיעה שלמעלה באה בגילוי (בדיבור) מכריחה היא את האדם – תו"ח שם פ"ג. שעה"ת שם.

(51) ראה בכ"ז תו"ח שם פ"א ואילך. ביאורו"ש שם (ע' רסה"ו). לקו"ש שם (וש"ג).

יוצא אפוא, שגם ירידות אלו הן ככוונה תחילה⁵², שבאמצעות התשובה על החטא יושג „יתרון האור מן החושך“, על ידי הפיכת הזדונות לזכויות.

ח. רק במסעות הראשונים הוביל המלך בגלוי

ההבדל שבין שני הסוגים של ההתדרדרות ב„מקומות היכן הכעיסונו“ – (א) המסעות שבהם מורגש בגלוי שהמלך „הוליכו למקום“; (ב) המסעות שבגלוי הם תוצאה של בחירת האדם, והענין שהמלך „הוליכו“ הוא מוסתר – מתבטא בהבדל שבין המסעות אשר לפני קריעת ים סוף לבין אלו שלאחר קריעת ים סוף:

חז"ל⁵³ אומרים ש„אילו זכו ישראל, כיון שעלו פרוטות רגליהם מן הים, היו נכנסים לארץ“. כלומר, המסעות שלאחר קריעת ים סוף הם תוצאה מכך שלא „זכו“ – עקב החטאים. ואילו המסעות שלפני קריעת ים סוף היו מתקיימים גם אילו „זכו ישראל“.

ההסבר לכך הוא: ה„מדבר“ ממש התחיל לאחר ים סוף⁵⁴. המקום שבו נסעו עד ים סוף הוא מקום מעבר בין ישוב (מצרים) לבין מדבר⁵⁵.

משמעות הדברים ברוחניות היא⁵⁶: „מדבר“ הוא מקום אשר „לא⁵⁶ ישב אדם (העליון)“ שם – מקום טומאה המנוגד לרצון הקב"ה. ואילו הדרך המוליכה למדבר איננה מקום ישוב (ל„אדם העליון“), אבל גם איננו מנוגד לרצון

(52) ראה ב"ד (ספ"ב. פ"ג, ח), „מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה כו' ומעשיתו של רשעים“. ושם (ספ"ב), „איני יודע באיזה מהם חפץ כו'“. וראה תורת הבעש"ט (צפע"צ) ובן פורת יוסף וכו' – הועתק בס' הבעש"ט פ' בראשית סמ"א ואילך) שהוא מצד מעלת יתרון האור שניכר מצד החושך, עיי"ש.

(53) ספרי דברים א, ב.

(54) שהרי „איתם“ הוא „בקצה המדבר“, ומאיתם לפי החירות הוא „לאחוריהם לצד מצרים“ ופי החירות, הוא פיתום (פרש"י בשלח יד, ב). וראה בשלח טו, כב. פרשתנו לג, ח.

(55) אף שבכללות נק' ג"כ מדבר (בערך ישוב מצרים) – ראה בשלח יד, ג. ועוד.

(56) ראה לקו"ת ראה לב, ב: יש באדם בח' עיר מושב, ובח' שדה ומדבר.

(57) לקו"ת נשא כ, ג. ראה שם. ובכ"מ.

הקדוש-ברוך-הוא⁵⁸: זהו סדר של ירידה שנקבע מלכתחילה מלמעלה, על פי התורה⁵⁹.

זהו ההסבר הפשוט והגלוי לכך ששלוש הדוגמאות שבמשל הן כנגד שלושת המסעות שעד קריעת ים סוף, כי רק במסעות אלו הוביל המלך את בנו בגלוי. ואילו המסעות האחרים הם תוצאה של בחירת בני ישראל, שגרמה ל„לא זכו“.

ט. ג' הדוגמאות – ג' ענינים לצורך קיום בחירה חפשית

משמעות שלושת המסעות שבהם המלך „הוליכו“ בגלוי מתבטאת בשלוש הדוגמאות שבמשל: „ישננו“, „הוקרנו“, ו„חששת את ראשך“. (כל אלו אינם מצבים של „חולה“ אמיתי⁶⁰, שקשור לחטא⁶¹, ואף „חששת את ראשך“ איננו „חולי“ ממש, כפי שאומר רש"י⁶² על מאמר חז"ל⁶² „כל מיחוש...“ – „מיחוש, חששא בעלמא לפי שעה וקל“) –

כדי שעבודתם הרוחנית של ישראל תהיה באופן של „החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת...“⁶³, דרושים שלושה חידושים:

(א) הנשמה צריכה לרדת ממקום של אור וגילוי ל„מקום“ של הסתר והעדר האור, שאילולא כן לא תיתכן מציאות של „והמות נתתי“, המאפשרת בחירה בהיפך החיים ר"ל.

(58) ע"ד מ"ש בלקו"ת פרשתנו בביאור לאלה מסעי (צב, א) ההפרש בין המסעות עד מ"ת (במדבר הקרוב לישוב – ק"ג) ולאחרי מ"ת (הרחוק מישוב – ג' קליפות הטמאות). וראה אוה"ת ויצא (רג, א. תנ"ט, ב) דשדה (הממוצע בין עיר למדבר), הוא כללות המל' שגם ק"ג יונקת ממנה.

(59) להעיר מתוראי ח"ש ד"ה ויצא יצחק לשוח בשדה [צוין בלקו"ת ראה שם, סע"ד] דבח' שדה היא מה ש„התורה נשתלשלה בחשך .. אפי' בשקר כו'“ עיי"ש.

(60) ומה שבמשל הבן „חולה“ גם לפני המסעות – י"ל, כי כמה דרגות ב„חולה“, וכמ"ש האריז"ל (טעמ"צ פ' וירא. ובארוכה – ד"ה תמישים שערי בינה תרג"ג (נדפס בס' השיחות תש"ג ע' 201 ואילך)) דחולה בגימטריא מ"ט שחסר לו שער הנו"ן. וכן בענינו, שנשמה למעלה קודם ירידתה למטה נק' „חולה“ מפני שעדיין חסרה לה העל"י שעי' הירידה למטה.

(61) ראה ירוש' שבת (פ"ד ה"ג): חולי זה יצה"ר. וראה מהר"ו' במדבר"כ כאן.

(62) שבת יא, א.

(63) נצבים ל, יט.

(ב) עם זאת, צריך להיות גם „החיים... נתתי לפניך“ – ולכן צריכה להיות בתוך מקום הסתרת האור גם השפעה של אור – „שיתף בו מידת הרחמים“⁶⁴.

(ג) כדי שהבחירה תהיה חפשית צריכה גם הנפש הבהמית להיות בעלת שכל עצמי, שיוכל למצוא „תועלת“ בהיפך האור והחיים ר"ל⁶⁵, שהרי אילו הבחירה ב„מות“ היתה רק בגלל הרגשות, לא היה כאן שו"ן, וזהו איננה בחירה חפשית, במיוחד כיון שבמצב כזה היה השכל, של הנפש האלקית, מתגבר תמיד על הרגש, כי האדם במהותו הוא שכלי.

ואלה הן שלוש הדוגמאות – „ישננו“, „הוקרנו“, ו„חששת את ראשך“: (א) שינה, שהיא „אחד משישים למיתה“⁶⁶, העדר שכל וכו', מראה על הסתרה⁶⁷, העדר. (ב) „הוקרנו“ – בתוך צמצום האלקות כלול הגילוי⁶⁸, שיתף עמו מידת הרחמים, שהיא „מקדרת“⁶⁹ את עוצמתו של הצמצום. (ג) „חששת את ראשך“ – זהו השכל של הנפש הבהמית, המאפשר בחירה ב„מות“ ר"ל.

בכך מובן מדוע כתובות הדוגמאות „ישננו“, ו„הוקרנו“ בלשון רבים, ואילו „חששת את ראשך“ בלשון יחיד – כי הצמצום והגילוי שבתוכו ישנם גם מצד המלך, ואילו „חששת את ראשך“ הוא ענין הקשור לבן המלך בלבד.

י. כל המסעות הם כוונת המלך

כאמור, גם הירידות, שבגלוי הן תוצאה של בחירת האדם, הן בעצם כוונת המלך. אבל בירידות אלו הענין שהמלך „הוליכו“ הוא נסתר.

(64) כמרו"ל – ב"ד פ"ב, טו. פס"ד פ' בחודש השביעי. פרש"י ר"פ בראשית. נת' בארוכה בדי' שובה ישראל תרג"ש.

(65) ראה בארוכה ד"ה כבוד מלכותך תר"ס.

(66) ברכות נו, ב.

(67) גם להגרינו „ישבנו“ (וראה לעיל הערה 3) – הרי ארז"ל (מגילה כא, סע"א), אין ישיבה אלא לשון ענבה. וראה ע"ד החסידות לקו"ש ח"ו [המתורגם] ע' 93 ואילך, ושי"ר.

(68) ראה בארוכה מאמרי חג השבועות תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב). חגה"ש תש"ד.

(69) ראה ד"ה שובה שם (בביאור המשל – ב"ד שם) ד„אם יתן לתוכן צונן .. הוא בחינת מדה"ר“. ועיי"ש מ„הרמ"ז פ' שלח“.